

Research Article

Analysis Effects of Elite Participation Indicators in Creative City Planning; A Case Study: Qom City

Majid Behzadnia^{ID}, Hadi Sarvari^{ID}, Maryam Daneshvar^{ID}

Department of Urban Planning, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

Absratct

Background and Purpose: With the emergence of participatory planning in the 1970s, attention to stakeholder and influential groups, including elite participation, became one of the main topics. However, today, due to the specialization of planning, lack of resources, and broad expectations, public participation has decreased. This issue has caused urban programs to address only the apparent needs of individuals while neglecting their fundamental needs, consequently leading to the deterioration and inefficiency of urban areas. The lack of attention to elite participation in urban discussions has had significant effects on urban projects and programs, resulting in challenges such as lack of commitment, communication problems, absence of transparency, misguided policies, and disorganization. In the Iranian context, urban elite participation in urban policymaking remains ambiguous. The city of Qom faces challenges and issues related to urban elite participation, including the lack of suitable spaces for participation and information exchange, workshops, summits, and participatory meetings. Based on this, the present study was conducted with the aim of analyzing the effects of elite participation indicators in creative city planning and specifically focuses on the city of Qom.

Methodology: The present study utilized a descriptive-analytical method to examine the role of elite participation in creative city planning. This research is of an applied type and aims to explore the relationships between variables and phenomena and address issues and challenges related to urban creativity, such as expertise and experience, participation in decision-making, connection with the urban community, transparency, and recognition and evaluation of the urban community from the perspective of elite participation. The statistical population under study includes all experts and specialists in the fields of sociology, geography, urban planning, and architecture in this area, and the snowball sampling method was used to select the samples. A questionnaire was prepared through surveying 60 experts and elites, and after confirming its validity, the questionnaire was finalized. The Cronbach's alpha method was used to determine the reliability of the questionnaire, and the alpha coefficient was calculated. Moreover, the DEMATEL method was used for data analysis. This method is a decision-making approach based on pairwise comparisons that conducted analysis using a pairwise comparison matrix among the criteria and indicators of this study and applying a specific scoring scale. The DEMATEL technique is an analytical method used to examine causal relationships between various factors or criteria within a system and is capable of creating a network relationship map and modeling the interrelationships among factors. This method has the capability of structuring a relationship map with clear interconnections among sub-criteria for each criterion and has been used to create causal diagrams that visualize the cause-and-effect relationships among subsystems.

Findings and Discussion: The DEMATEL results revealed that in the D+R vector, the indicators of urban community assessment, transparency in decision-making, social participation, project management ability, and interaction with citizens and managers are among the most important and influential factors in creative city planning. In the D-R vector, indicators such as understanding urban infrastructure, project implementation transparency, participation of skilled individuals, work experience, and interaction with citizens and managers were identified as causal factors. In contrast, indicators such as informing the urban community, communication skills, and interaction with related institutions were recognized as effect-receiving factors. Communication skills emerged as the most effect-receiving variable, while project management ability was identified as the most influential variable. Overall, interaction with the urban community and transparency in decision-making played a pivotal role in enhancing creative city planning.

Conclusion: The results showed that urban community assessment, transparency, participation in decision-making, expertise and experience, and interaction with the urban community rank in high levels of importance. The lack of elite participation in urban planning has led to coordination problems in implementing creative and cultural projects, reduced urban attractiveness, and decreased elite engagement. Facilitating elite participation strengthens citizen trust and encourages their active participation in urban development. The study emphasized that active elite participation is the cornerstone of successful creative city planning, which not only resolves coordination problems but also enhances the attractiveness and cultural dynamism of urban areas.

Keywords: Creative City, Elites, Participation, Planning, Qom City

Citation Behzadi Nia, M., Sarvari, H., & Daneshvar, M. 2025. Analysis of the Effects of Elite Participation Indicators in Creative City Planning: A Case Study of Qom City. *Sustainable Development of Geographical Environment*, 7(13), 49-63. <https://doi.org/10.48308/sdge.2024.236554.1208>

Reccived:12/08/2024

Revised:25/11/2024

Accepted:01/12/2024

* Corresponding Author's E-mail: sarvari_hadi@mshdiau.ac.ir

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY). license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقاله پژوهشی

تحلیل اثرات شاخص‌های مشارکت نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق

مطالعه موردی: شهر قم

مجید بهزادی نیا^{ID}، هادی سروری^{ID}، مریم دانشور^{ID}

گروه شهرسازی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

چکیده

زمینه و هدف: با ظهور برنامه‌ریزی مشارکتی در دهه ۱۹۷۰، توجه به گروه‌های ذی‌نفع و تأثیرگذار، از جمله مشارکت نخبگان، به یکی از موضوعات اصلی تبدیل شد؛ اما امروزه، به دلیل تخصصی شدن برنامه‌ریزی، کمبود منابع و انتظارات گسترده، مشارکت عمومی کاهش یافته است. این مسئله باعث شده برنامه‌های شهری تنها به نیازهای ظاهری افراد بپردازند و نیازهای بنیادی آن‌ها را نادیده بگیرند که در نتیجه منجر به تخریب و ناکارآمدی مناطق شهری شده است. عدم توجه به مشارکت نخبگان در بحث‌های شهری، تأثیرات قابل توجهی بر پروژه‌ها و برنامه‌های شهری داشته و منجر به چالش‌هایی نظیر عدم تعهد، مشکلات ارتباطی، فقدان شفافیت، سیاست‌های نادرست و بی‌نظمی شده است. در بافت ایران، مشارکت نخبگان شهری در سیاست‌گذاری شهری همچنان مبهم باقی مانده است. شهر قم با چالش‌ها و مسائلی مرتبط با مشارکت نخبگان شهری مواجه است که شامل فقدان فضاهای مناسب برای مشارکت و تبادل اطلاعات، کارگاه‌ها، نشست‌ها و جلسات مشارکتی است. بر این اساس، مطالعه حاضر با هدف تحلیل تأثیرات شاخص‌های مشارکت نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق انجام شده و به طور خاص بر شهر قم متمرکز است.

روش‌شناسی: مطالعه حاضر از روش توصیفی-تحلیلی برای بررسی نقش مشارکت نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق استفاده کرده است. این تحقیق از نوع کاربردی است و هدف آن کشف روابط بین متغیرها و پدیده‌ها و پرداختن به مسائل و چالش‌های مربوط به خلاقیت شهری، نظیر تخصص و تجربه، مشارکت در تصمیم‌گیری، ارتباط با جامعه شهری، شفافیت و شناخت و ارزیابی جامعه شهری از منظر مشارکت نخبگان است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل تمامی کارشناسان و متخصصان رشته‌های جامعه‌شناسی، جغرافیا، شهرسازی و معماری در این حوزه است و از روش نمونه‌گیری گلوله برفی برای انتخاب نمونه‌ها استفاده شده است. با نظرسنجی از ۶۰ کارشناس و نخبه، پرسشنامه‌ای تهیه شد و پس از تأیید اعتبار آن، پرسشنامه نهایی گردید. برای تعیین پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و ضریب آلفا محاسبه گردید. همچنین، برای تحلیل داده‌ها از روش دیمتال استفاده شد. این روش، روشی برای تصمیم‌گیری بر اساس مقایسات زوجی است که با استفاده از ماتریس مقایسه زوجی بین معیارها و شاخص‌های این مطالعه و اعمال مقیاس امتیازدهی خاص، تحلیل انجام شد. تکنیک دیمتال روشی تحلیلی است که برای بررسی روابط علی بین عوامل یا معیارهای مختلف در یک سیستم استفاده شده و قادر است نقشه روابط شبکه‌ای ایجاد کرده و روابط متقابل بین عوامل را مدل‌سازی نماید. این روش قابلیت ساختاردهی به نقشه روابط با ارتباطات شفاف بین زیرمعیارها برای هر معیار را داشته و برای ایجاد نمودارهای علی که روابط علت و معلولی بین زیرسیستم‌ها را تجسم بخشد، استفاده شده است.

یافته‌ها و بحث: نتایج دیمتال نشان داد که در بردار D+R، شاخص‌های ارزیابی جامعه شهری، شفافیت در تصمیم‌گیری، مشارکت اجتماعی، توانایی مدیریت پروژه و تعامل با شهروندان و مدیران از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عوامل در برنامه‌ریزی شهر خلاق هستند. در بردار D-R، شاخص‌هایی نظیر درک زیرساخت‌های شهری، شفافیت اجرای پروژه، مشارکت افراد ماهر، تجربه کاری و تعامل با شهروندان و مدیران به عنوان عوامل علی‌شناسایی شدند. در مقابل، شاخص‌هایی نظیر اطلاع‌رسانی به جامعه شهری، مهارت‌های ارتباطی و تعامل با نهادهای مرتبط به عنوان عوامل تأثیرپذیر شناخته شدند. مهارت‌های ارتباطی به عنوان تأثیرپذیرترین متغیر ظاهر شد، در حالی که توانایی مدیریت پروژه به عنوان تأثیرگذارترین متغیر شناسایی شد. به طور کلی، تعامل با جامعه شهری و شفافیت در تصمیم‌گیری نقش محوری در تقویت برنامه‌ریزی شهر خلاق ایفا نمودند.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که ارزیابی جامعه شهری، شفافیت، مشارکت در تصمیم‌گیری، تخصص و تجربه و تعامل با جامعه شهری در رتبه‌های بالای اهمیت قرار دارند. فقدان مشارکت نخبگان در برنامه‌ریزی شهری منجر به مشکلات هماهنگی در اجرای پروژه‌های خلاقانه و فرهنگی، کاهش جذابیت شهری و کاهش تعامل نخبگان شده است. تسهیل مشارکت نخبگان اعتماد شهروندان را تقویت نموده و مشارکت فعال آن‌ها در توسعه شهری را تشویق نماید. مطالعه تأکید نمود که مشارکت فعال نخبگان سنگ بنای برنامه‌ریزی موفق شهر خلاق است که نه تنها مشکلات هماهنگی را برطرف ساخته، بلکه جذابیت و پویایی فرهنگی مناطق شهری را نیز افزایش داده است.

واژه‌های کلیدی: برنامه‌ریزی، شهر خلاق، شهر قم، مشارکت، نخبگان

استناد: بهزادی نیا، م.، سروری، ه.، و دانشور، م. ۱۴۰۴. تحلیل اثرات شاخص‌های مشارکت نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق: مطالعه موردی شهر

قم. توسعه پایدار محیط جغرافیایی، دوره ۷، شماره ۱۳، تابستان ۱۴۰۴، ۴۹-۶۳. <https://doi.org/10.48308/sdge.2024.236554.1208>

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۱

بازنگری: ۱۴۰۳/۰۹/۰۵

دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۲

* رایانامه نویسنده مسئول: sarvari_hadi@mshdiau.ac.ir

مقدمه

با مطرح شدن برنامه‌ریزی مشارکتی در دهه ۱۹۷۰، توجه به گروه‌های ذینفع و ذی‌نفوذ، ازجمله مشارکت نخبگان به یکی از موضوعات اصلی تبدیل شد و این گروه‌ها نقش بارزی در این حوزه بازیافتند (Seng, 2019, Smørdal et al., 2016). درحالی‌که امروزه، به علت تخصصی شدن برنامه‌ریزی، کمبود منابع و انتظارات گسترده، مشارکت مردمی کاهش یافته است. این موضوع سبب شده است که برنامه‌های شهری تنها به نیازهای ظاهری و نه اصلی افراد پاسخ دهند و به فرسودگی و ناکارآمدی مناطق شهری منجر شوند (Tahmasbi Zadeh, 2022). در صورتی‌که مشارکت نخبگان در مباحث شهری مورد توجه قرار نگیرد، اثرات قابل توجهی بر پروژه‌ها و برنامه‌های شهری خواهد داشت و معضلاتی همچون عدم تعهد، مشکلات ارتباطی، عدم شفافیت، سیاست‌های نادرست و ناهماهنگی را در پی دارد. مشارکت نخبگان شهری در قلمرو ایران، در عرصه سیاست‌گذاری شهری در پرده‌ای از ابهام قرار دارد و بر اساس ادبیات تحقیق، نه تنها از جنبه انواع نخبگی، بلکه در مشارکت خلاقیت شهری نیز دچار خلأ است (Moghadam et al., 2021) از سوی دیگر، مشارکت نخبگان به عنوان یکی از اعضای جامعه شهری با تخصص، پیشگامان اصلی تغییرات اجتماعی نقش به سزایی در راستای نیل به اهداف شهر خلاق دارد (Yazdani et al., 2021) با ارزیابی و تحلیل شرایط فعلی شهر خلاق و ایجاد ظرفیت‌های حمایتی و تدوین خط‌مشی‌های مناسب، بستر دست‌یابی به فرصت‌های موجود، تحلیل نیازهای جامعه، افزایش نوآوری، برقراری ارتباط و همکاری فراهم می‌گردد. با ورود نخبگان شهری، ارتباطات اجتماعی بین ذی‌نفوذان و ذی‌نفعان تقویت می‌شود، رشد اقتصادی با به کارگیری استعدادها و ظرفیت‌های نهفته شهروندان نهادینه خواهد شد؛ سنت‌ها و قواعد حاکم بر روابط مشارکتی بیش از پیش قابل درک خواهد بود. برای جذب متخصصان شهری، مناطق شهری باید بستر فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی خلاقانه را دارا باشند و با ظهور مراکز نوآوری و فرهنگی، ابزاری برای افزایش مشارکت اجتماعی و انجام کارهای داوطلبانه فراهم شود (Rahimi et al., 2021). شهر قم با مشکلات و مسائلی در رابطه با مشارکت نخبگان شهری مواجه است، ازجمله کمبود فضای مناسب برای مشارکت و تبادل داده، برای برگزاری کارگاه‌ها، اجلاس‌ها و جلسات مشارکت باعث کاهش مشارکت نخبگان و استفاده از ظرفیت‌ها و استعدادها و خلاق شهری شده است. از سوی دیگر، عدم شناخت کافی از نقش نخبگان شهری پیشنهادها و نظرات آن‌ها توسط مسئولان و مدیران شهری نادیده گرفته شده که این امر باعث کاهش انگیزه و مشارکت آن‌ها در برنامه‌ریزی شهر خلاق گردیده است؛ بنابراین نیاز است مشارکت نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق بررسی شود.

شهر قم با بهره‌گیری از بستر مناسب مشارکتی خبرگان، از توانایی‌های دانشگاهیان، اساتید و محققان (علوم اجتماعی، شهرسازی، جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری) بهره لازم را ببرد. همچنین، نخبگان نیز می‌توانند با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود در شهر، ایده‌های نوین در حوزه‌های مختلفی مانند فناوری، هنر و طراحی مطرح کرده و فضاهای خلاق و هنری را ارائه دهند و در بهبود کیفیت زندگی شهروندان و توسعه شهری، نقش مهمی را ایفا کنند. در مقاله حاضر به دلیل استفاده از یک رویکرد مؤثر در تحقق شهر خلاق، پژوهشی جدید محسوب می‌شود. علاوه بر این، به دلیل کاربرد فن دی مثل نسبت به پژوهش‌های دیگر، به صورت یک مرجع مهم برای دیگر پژوهشگران مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ بدین ترتیب پژوهش حاضر باهدف تبیین باهدف تبیین تحلیل اثرات شاخص‌های مشارکت نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق است و در محدوده: شهر قم تدوین شده است و با طرح سؤال وضعیت اثرات شاخص‌های مشارکت نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق چگونه است؟

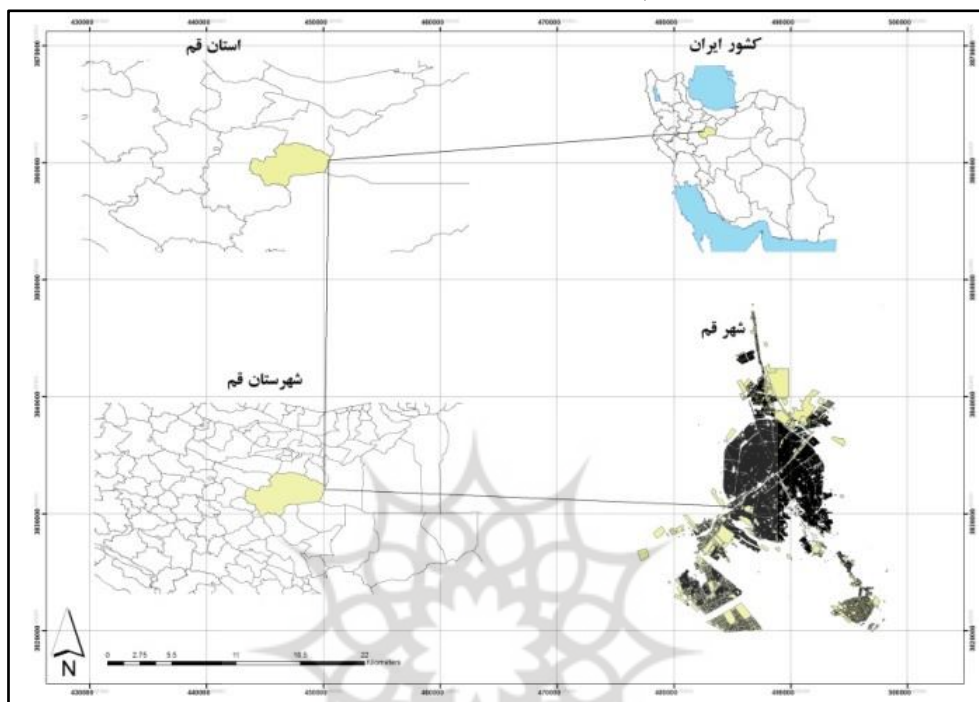
با توجه به پتانسیل‌های شهر قم، با همراهی و مشارکت نخبگان و مردم، شاخص‌های مشارکتی را تقویت کرد و به عنوان یک مکان مطلوب و جذاب برای کار کردن وزندگی شهروندان، جذب گردشگر، توانمندی در بخش اقتصادی و مرکز بنگاه‌های نوظهور فراهم ساخت و با حضور نخبگان، سیاست‌های مدیران و برنامه‌ریزان شهری، منافع اقتصادی شهروندان را ارتقا داد؛ همچنین، با ایجاد اعتماد، همبستگی و مشارکت بین مردم و مسئولان منطقه را تقویت کرد و کمترین خسارت را به پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های فرهنگی و هنری وارد ساخت. به رغم اهمیت مشارکت نخبگان در توسعه شهری، اما درباره مفهوم مشارکت و نظریات مرتبط با آن، دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد که در این بخش به بررسی آن‌ها می‌پردازیم. در فرهنگ انگلیسی آکسفورد، مشارکت به عنوان عمل یا واقعیت شرکت کردن بخشی از چیزی را داشتن یا تشکیل دادن تعریف شده است (Hosseini et al., 2015) مشارکت به معنای یک فرآیند دو یا چند نفر یا سازمان که برای انجام یک کار یا رسیدن به

یک هدف باهم کار می‌کنند و اغلب شامل همکاری کل جامعه است که به سمت یک هدف مشترک در یک ساختار همگانی با رهبری انعطاف‌پذیر کار می‌کنند (Hank, 2009) مفهوم مشارکت شامل یکسری تلاش‌هایی است که شهروندان و کنشگران را در تصمیم‌گیری‌ها با فرایند رأی‌گیری و دموکراسی سهیم می‌کند و از دهه ۱۹۶۰ در کشورهای پیشرفته و از دهه ۱۹۷۰ در کشورهای روبه‌پیشرفت رایج شده است (Hutchinson, 2010) مشارکت به‌عنوان مفهوم اساسی و ابزاری برای توسعه شهری در نظر گرفته می‌شود. این نظریه بر اساس سه شیوه ضد مشارکتی، مشارکت هدایت‌شده و مشارکت فزاینده و واقعی تدوین‌شده است. (Talashi and Eftai, 2011) مشارکت به‌منظور تعامل مستمر و مداوم بین دولت و شهروندان در مبحث مشارکت شهروندی تلقی می‌شود. در این نظریه، تصمیم‌گیری همکاران بین دولت و شهروندان برای حل مسائل شهری مورد تأکید قرار می‌گیرد (Sharifian Sani, 2001) مشارکت شهروندان به‌عنوان کنش موجه در برنامه‌ریزی موردتوجه قرار می‌گیرد و متغیرهای مؤثر بر میزان مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی مشخص می‌شوند (Alavi Tabar, 2003). همچنین، برنامه‌ریزی همگانی به‌منظور بهبود رفاه عمومی شهروندان، با توجه به نظرات و نیازهای شهروندان برای تعیین چگونگی عملکرد یک شهر در آینده بهره‌برداری می‌شود و در بهبود شرایط زندگی شهروندان و جلوگیری از مشکلات شهری نقش اساسی را دارد (AICP, 2017) برنامه‌ریزی ارتباطی رویکردی است که در آن ذینفعان و شهروندان در فرآیند تصمیم‌گیری شرکت می‌کنند و نظرات و پیشنهادهای آن‌ها مورداحترام قرار می‌گیرد (Erfan, 2016). در مورد مفهوم نخبه و شهر خلاق، نخبه به معنای افراد برگزیده، بهترین و شایسته‌ترین افراد در یک جامعه تلقی می‌شود که در اداره مؤثر جامعه و خدمت به آن دستاوردهای بزرگی داشته‌اند (Alipouretal., 2020) درحالی‌که نخبگان، تعداد محدودی از افراد جامعه هستند که در سطح بالایی از سلسله‌مراتب حرفه‌ای قرار دارند این افراد به دلیل داشتن توانایی‌ها و تجربیات لازم، در توسعه و بهبود شهر و جامعه نقش مؤثری دارند (Khosravi and Shabsavari Fard, 2016). خلاقیت به معنای تولید چیزی جدید و نوآورانه است که در گذشته وجود نداشته است. خلاقیت در حوزه‌های مختلف بهبود و توسعه را به همراه دارد و در جامعه‌های پویا و پیشرفته اهمیت بالایی دارد (Pourahmad et al., 2016) در حوزه‌های محلی، خلاقیت و نوآوری باعث توسعه و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی، به‌خصوص در روستاها و شهرهای کوچک، می‌گردد (Nazmfar et al., 2017). خلاقیت به معنای استفاده از توانایی‌های ذهنی و خلق فکر یا مفهوم جدید است. در لغت‌نامه دهخدا، واژه خلاقیت به معنای خلق کردن و آفریدن تعریف‌شده است. خلاقیت به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه، برای داشتن انسانیت و پیشرفت جامعه شهری بسیار حائز اهمیت است (Dehkhoda Dictionary, 1998). خلاقیت به معنای استفاده از توانایی‌های ذهنی و خلق فکر یا مفهوم جدید است (Rezabeigi & Aminzadeh, 2018). خلاقیت به‌عنوان یکی از عوامل مهم در توسعه شهر یا خیابان، در تولید کالاها و خدماتی باارزش هنری و خلاقانه نقش بسیار مهمی دارد (Franke, 2021). شهر خلاق، شهری است که با محیطی پایدار و مدیریت منصفانه و صادقانه، به ایجاد آینده‌ای بهتر برای شهروندانش می‌پردازد. در یک شهر خلاق، پویایی محیط طبیعی حفظ می‌شود و ارزش‌های همکاری متقابل در اولویت قرار دارد (Nafiatul, 2021). شهر خلاق محیطی مناسب برای توسعه خلاقیت هنری، نوآوری‌های علمی و ارتقای فرهنگ‌های رو به رشد شناخته می‌شود (Meshkini et al., 2019). در شهر خلاق، فضایی برای تفکر، برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های شهری وجود دارد. این شهرها با توسعه و اعمال نوآوری‌های شهری، فضاهای جذاب و فراهم کردن خدمات شهری به شهروندان، توانسته‌اند دسترسی راحت‌تری به خدمات شهری، تنوع فرهنگی و ارتباط قوی‌تری بین فضا و خلاقیت را فراهم سازند (Ghorbani & Shams, 2020). شهر خلاق بر توسعه بخش خلاق و بخشی از اقتصاد ملی متمرکز است. این بخش شامل فعالیت‌هایی است که بر اساس مالکیت فکری ریشه در فرهنگ و علم دارد (Ebrahimzadeh & Niri, 2018). مشارکت نخبگان، به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم در برنامه‌ریزی شهر خلاق اثرگذار است و به یکی از بازیگران اصلی در فرآیند برنامه‌ریزی شهری خلاق تبدیل می‌شود (Sarraf et al., 2015). باین‌حال نخبگان به دلیل داشتن دانش فنی و فرهنگی بالا، به شکل مؤثری در بهبود و نوآوری فرایند برنامه‌ریزی شهری خلاق دخیل است (Firoozi et al., 2016). در مطالعه‌ای با عنوان «تحلیلی بر برخورداری کلان‌شهرهای ایران از شاخص‌های شهر خلاق» یافته‌های پژوهش نشان داد که شاخص‌های تحقیق و توسعه به‌عنوان مهم‌ترین شاخص‌ها اهمیت فراوانی در تحقق مفهوم شهر خلاق در کلان‌شهرهای ایران دارند (Kalantari et al., 2016). در مطالعه‌ای با عنوان «تعیین شاخص‌های شهر خلاق و رتبه‌بندی کلان‌شهرهای ایران بر اساس معیارهای شهر خلاق

با استفاده از مدل تاپسیس» یافته‌های پژوهش نشان داد که کلان‌شهر مشهد و تبریز به ترتیب در رتبه دوم و سوم و کلان‌شهر کرج در رتبه آخر قرار دارد (Del Angizan et al., 2018). در مطالعه‌ای با عنوان «تدوین چارچوب مفهومی برنامه‌ریزی مشارکتی محله محور در شهرهای ایرانی؛ مطالعه موردی: محله‌های سیروس، جوادیه و هفت‌چنار شهر تهران» یافته‌های پژوهش نشان داد که عوامل ساختاری در سطح کلان شامل ساختارهای سازمانی و در سطح خرد شامل عوامل حقوقی (قوانین و مقررات) جلب مشارکت شهروندان مانع ایجاد می‌کنند (Ghasemi et al., 2021). در مطالعه‌ای با عنوان «تحلیل شاخص‌های شهر خلاق با استفاده از مدل ساختاری تفسیری در شهر کرمانشاه» یافته‌های پژوهش نشان داد که معیار سیستم حمل‌ونقل کارآمد و سیستم انرژی کارآمد بدون کربن تأثیرگذارترین و معیارهای ساختار مستحکم اجتماعی و خانه‌های امن جزء عوامل تأثیرپذیر به شمار می‌آیند (Rostami & Rezaei Eshghvandi, 2021). در مطالعه‌ای با عنوان «ارائه مدل ساختاری تفسیری از شاخص‌های تحقق‌پذیری شهر خلاق؛ مطالعه موردی: منطقه سه شهر یزد»، یافته‌های پژوهش نشان داد که شاخص «آموزش عالی» یکی از مهم‌ترین و کلیدی‌ترین شاخص‌های شهر خلاق و «سرزندگی فضای شهری» متأثر از دیگر شاخص‌های شهر خلاق است (Moayedfar et al., 2021). در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی عوامل و مؤلفه‌های طراحی محیط مؤثر در ایجاد مکان‌های خلاق شهری در کلان‌شهر اهواز»، یافته‌های پژوهش نشان داد که از بین عوامل تأکید بر هویت سرمایه اجتماعی و برنامه‌ریزی فرهنگی در طراحی به‌مثابه برانگیختن خلاقیت و گفتمان اجتماعی است (Yarahmadi et al., 2021). در مطالعه‌ای با عنوان «تحلیل جایگاه شاخص‌های شهر خلاق در راستای بندسازی و دستیابی به توسعه پایدار شهری در شهر دامغان»، یافته‌های پژوهش نشان داد که جایگاه شاخص‌های شهر خلاق در جهت بندسازی شهر دامغان پایین‌تر از حد متوسط است (Foadian et al., 2021). در مطالعه‌ای با عنوان «ارزیابی نقش برنامه‌ریزان شهری در برنامه‌ریزی شهری مشارکتی: یک مدل مفهومی موفقیت در ایران»، یافته‌های پژوهش نشان داد که امکان‌دهی به برنامه‌ریزان شهری برای عمل به‌عنوان تسهیل‌کننده ارتباطات در طول برنامه‌ریزی است (Forouhar & Forouhar, 2020). در مطالعه‌ای با عنوان «مشارکت برنامه‌ریزان در برنامه‌ریزی جامعه: یک مدل امیدبخش برای حکمرانی محلی چین»، یافته‌های پژوهش نشان داد که نقش برنامه‌ریز در مشارکت بین مردمی و همچنین بررسی تفکرات بیشتر در مورد این مدل، موردبررسی قرار گرفته است (Liao et al., 2019). در مطالعه‌ای با عنوان «نقش و انگیزه‌های حرفه‌ای برنامه‌ریزی که در ترویج مشارکت عمومی در عمل برنامه‌ریزی شهری دخیل هستند: دو مطالعه موردی از پکن چین»، یافته‌های پژوهش نشان داد که برنامه‌ریزان به‌عنوان پیروان مشارکت شهروندی در حفاظت از میراث عمل می‌کنند و انگیزه آن خدمت به حقوق شهروندی است (Zhang et al., 2019). در مطالعه‌ای با عنوان «مطالعه جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر مشارکت نخبگان در سیاست‌گذاری فرهنگی»، یافته‌های پژوهش نشان داد که پی‌ریزی زمینه‌های مشارکت نخبگان در سیاست‌گذاری فرهنگی بر رعایت نظام اداری خاص، تعهد ملی نخبگان، توجه به هویت نخبگان و پی‌ریزی قطب‌های نخبگانی تأکید می‌شود (Moghadam et al., 2021). در مطالعه‌ای با عنوان «نقش نخبگان بر تعیین سرنوشت و مشارکت سیاسی با تأکید بر نظام جمهوری اسلامی ایران»، یافته‌های پژوهش نشان داد که نخبگان سیاسی نقش تعیین‌کننده‌ای در تحقق یا عدم تحقق اصل تعیین سرنوشت یا مشارکت سیاسی داشته‌اند (Safi Khani et al., 2020). در مطالعه‌ای با عنوان «ساختاردهی به مسئله عدم مشارکت نخبگان در تدوین سیاست‌های عمومی نظام جمهوری اسلامی ایران»، یافته‌های پژوهش نشان داد که بیشترین تأثیر ضعف فرهنگ تحمل مخالف و تجارب آرا در کشور، فقدان فرهنگ شایسته‌سالاری و سیاست‌زدگی مفرط در حکمرانی در شبکه مسائل مشارکت نخبگان است (Ramezanpour et al., 2021). با بررسی تحقیقات گذشته و مقایسه آن با تحقیق حاضر، می‌توان دریافت که تحقیق حاضر در راستای بررسی وضعیت شاخص‌های مشارکت نخبگان و اثرات آن بر برنامه‌ریزی شهر خلاق، به کار گرفته شده است. در تحقیقات قبلی، این مسئله به این شکل موردتوجه قرار نگرفته بود؛ بنابراین، نوآوری تحقیق حاضر می‌تواند برای پژوهش‌های بعدی در این حوزه مورد استفاده قرار گیرد و با توجه به نتایج این تحقیق، می‌توان بهبودیافته پژوهش‌های آینده را انتظار داشت. به علاوه، بررسی شاخص‌های مشارکت نخبگان و اثرات آن بر تحقق شهر خلاق، به‌طور ویژه، به توسعه شهر خلاق و تدوین سیاست‌های مؤثر در این زمینه کمک خواهد کرد.

محدوده مورد مطالعه: شهر قم

شهر قم یکی از شهرهای مهم و مقدس ایران و در استان قم واقع شده است. موقعیت جغرافیایی شهر قم در عرض جغرافیایی (حدود ۳۴ درجه و ۳۸ دقیقه شمالی)، طول جغرافیایی (حدود ۵۰ درجه و ۵۲ دقیقه شرقی) و در قسمت مرکزی ایران واقع شده است. از نظر موقعیت جغرافیایی، در نزدیکی شهرهای تهران، اصفهان و کاشان قرار دارد. با توجه به سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، جمعیت شهر قم ۱،۲۰۱،۱۵۸ نفر بوده است (Center of Statistics Iran, 2016) (نقشه ۱).

نقشه ۱: موقعیت جغرافیایی شهر قم (منبع: پژوهش، ۱۴۰۴)

در تحقیق حاضر، روش گردآوری به صورت توصیفی-تحلیلی و باهدف نقش مشارکت نخبگان در برنامه ریزی شهر خلاق بررسی شده است. این پژوهش از نوع کاربردی بوده و باهدف کشف روابط بین متغیرها و پدیده‌ها و بررسی مسائل و تنگناهای خلاقیت شهری و مسائلی همچون تخصص و تجربه، مشارکت در تصمیم‌گیری، ارتباط با جامعه شهری، شفافیت و شناخت و ارزیابی جامعه شهری از منظر مشارکت نخبگان، انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه، تمامی کارشناسان، متخصصان (جامعه‌شناسی، جغرافیا، شهرسازی و معماری) در این زمینه بوده و برای انتخاب نمونه‌ها، از روش نمونه‌گیری گلوله برفی استفاده شده است. برای تهیه پرسشنامه، ۶۰ نفر از متخصصان و نخبگان جامعه مورد پرسش قرار گرفتند و پس از تأیید روایی، پرسشنامه آماده گردید. برای تعیین پایایی پرسشنامه، از روش آزمون کرون باخ استفاده شد و ضریب آلفای آن محاسبه شد. همچنین، در این پژوهش، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش دی متل استفاده شده است که یکی از روش‌های تصمیم‌گیری بر اساس مقایسه‌های زوجی است. با استفاده از یک ماتریس مقایسه زوجی بین معیارها و شاخص‌های این پژوهش و استفاده از یک طیف مشخص برای نمره دهی، تجزیه و تحلیل صورت گرفته است. فن دی متل یک روش تحلیلی است که برای بررسی روابط علت و معلولی بین عوامل یا معیارهای مختلف در یک سیستم استفاده می‌شود. این روش قادر است نقشه‌ای از روابط شبکه‌ای را ایجاد کند و روابط متقابل بین عوامل را مدل‌سازی کند. قادر به ساختاردهی یک نقشه از روابط با روابط متقابل واضح بین شاخص‌های هر معیار است. همچنین می‌توان از آن برای ایجاد نمودارهای علی استفاده کرد که رابطه علی و معلولی بین زیرسیستم‌ها را تجسم کنند و در مسائل مختلفی از جمله برنامه‌ریزی صنعتی، تصمیم‌گیری، ارزیابی محیط زیست منطقه‌ای و توسعه پایدار مورد استفاده قرار گرفته است و به ما امکان می‌دهد مسائل را بهتر برنامه‌ریزی و حل کرد (Fontela and Gabus, 1974). در رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی، با اعمال مشارکت فعال نخبگان جامعه و نهادهای همکار، به ایجاد و تولید مشترک برنامه‌ریزی خلاق شهری دست‌یافته می‌شود. این رویکرد با بهره‌گیری از نظریه مشارکتی ارنشتاین و ارتباط بین دولت و شهروندان منجر به تغییر در نحوه درک نقش شهروندان از سازه‌های منفعل می‌گردد و

آن‌ها را به بازیگران فعالی در تصمیم‌گیری‌ها و تقاضا در یک محیط خلاق و نوآور تبدیل می‌سازد؛ بدین ترتیب با کمک معیارها و شاخص‌هایی که از بطن ادبیات تحقیق استخراج شده‌اند و در بررسی و درک بهتر مفاهیم و روابط بین آن‌ها به صورت ساختاری و سامانمند مشخص می‌شود (جدول شماره یک).

جدول ۱: معیارها و شاخص‌های پژوهش (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

معیارها	شاخص‌ها	منبع
شناخت و ارزیابی جامعه شهری	شناخت زیرساخت‌های شهری	(Graham & Marvin, 2016)
	شناخت فرهنگ‌ها و ارزش‌ها	(Inglehart, & Welzel, 2018)
	شناخت اقتصاد محلی	(Rodríguez, 2018)
شفافیت	آشنایی با نیروی متخصص	(Acemoglu & Restrepo, 2020)
	شفافیت در تصمیم‌گیری	(Meijer, 2019)
	شفافیت در اجرای پروژه	(Pinto & Slevin, 2018)
	تشریح ابعاد و جزئیات پروژه	(Meredith, et al, 2019)
	اطلاع‌رسانی به جامعه شهروندان	(Johnson, & Post, 2017)
مشارکت در تصمیم‌گیری	مشارکت اجتماعی	(Innes & Booher, 2018)
	شفافیت در فرآیند تصمیم‌گیری	(Warren, 2017)
	مشارکت افراد توانمند	(Bryson et al, 2014)
	مشارکت افراد متخصص	(Klijn, & Koppenjan, 2015)
	توانایی مدیریت پروژه	(Gido & Clements, 2019)
تخصص و تجربه	مهارت تحلیلی	(Kallet, 2020)
	تجربه کاری	(Mitchell et al, 1997)
	مهارت ارتباطی	(Adler et al, 2020)
	تحصیلات و آموزش	(Creswell, 2017)
ارتباط با جامعه شهری	تعامل با شهروندان و مدیران	(Bryson et al, 2014)
	شناخت جامعه محلی	(Reed, 2018)
	ارتباط با نهادهای مرتبط	(Emerson et al, 2012)
	ارتباط با رسانه‌ها	(Nothhaft et al, 2020)

یافته‌ها

بررسی عوامل علی و معلولی عامل‌ها و متغیرها

به منظور تجزیه و تحلیل عامل و متغیرها از فن دی متل^۱ بهره گرفته شد. هم‌چنین از این فن به منظور بررسی روابط علت و معلول بین متغیرهای مشارکت نخبگان بهره برده شد و قابلیت ارائه ساختار روابط بین متغیرها را دارا است و روابط متقابل بین شاخص‌ها را نیز میسر می‌سازد. قابل ذکر است که به علت حجم زیاد محاسبات و جداول، فقط جدول نهایی قطعی میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عوامل و متغیرها ارائه گردید و شکل هر یک از عوامل و متغیرها ترسیم شد. در جدول شماره یک وضعیت کلی خروجی نشان داده شده است که در آن انواع بردارها مورد محاسبه واقع شده است. در بردار افقی (D + R) میزان تأثیر و تأثر عامل مورد نظر است. به عبارتی، هر چه مقدار بردار افقی بیشتر باشد، آن عامل تعامل بیشتری با عامل‌های دیگر دارد. بردار عمودی (D-R) بیانگر تأثیرپذیری هر عامل است.

جدول ۲: تجزیه و تحلیل عامل‌ها با استفاده از روش دی متل (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

عامل‌ها	R	D	D+R	D-R
شناخت و ارزیابی جامعه شهری	۱/۶۸۷	۲/۷۰۴	۴/۳۹	۱/۰۱۷
شفافیت	۲/۰۱۲	۲/۱۹۷	۴/۲۰۹	۱/۱۸۵
مشارکت در تصمیم‌گیری	۱/۸۴۴	۱/۸۷۶	۳/۷۲	۱/۰۳۲
تخصص و تجربه	۲/۰۲۲	۱/۵۴۶	۳/۵۶۸	-۱/۴۷۷
ارتباط با جامعه شهری	۱/۸۴۳	۱/۰۸۶	۲/۹۲۹	-۱/۷۵۸

در جدول ۲ نتایج حاصل از دی متل در دو بردار (D-R و D+R) مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج در بردار (D+R) نشان می‌دهد که اهمیت عامل در بین عامل‌های مورد مطالعه، شناخت و ارزیابی جامعه شهری است که نسبت به سایر عوامل از اهمیت بیشتری برخوردار است. سایر عوامل در جایگاه‌های بعدی واقع شده‌اند. از سوی دیگر بردار (D-R) نشان می‌دهد که تخصص و تجربه و ارتباط با جامعه شهری جزء عوامل معلول هستند. ولی شناخت و ارزیابی جامعه شهری، شفافیت و مشارکت در تصمیم‌گیری نیز جزء عوامل علی شناسایی شدند. همچنین بر اساس نمودار علی حاصل از جدول شماره یک، نشان می‌دهد که در بین متغیرهای مورد مطالعه، شناخت و ارزیابی جامعه شهری جزء اثرگذارترین عامل مشارکت نخبگان شناسایی شد؛ و ارتباط با جامعه شهری نیز با تأثیرگذاری از سایر متغیرها، جزء اثرپذیرترین متغیر است.

تحلیل اثرگذاری و اثرپذیری شاخص‌های شناخت و ارزیابی جامعه شهری

نتایج کلی شاخص‌های شناخت و ارزیابی جامعه شهری بر اساس روش دی متل در جدول ۳ نشان داده شده است:

جدول ۳: تجزیه و تحلیل شاخص‌های شناخت و ارزیابی جامعه شهری (منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴)

نماد	متغیرها	R	D	D+R	D-R
A1	شناخت زیرساخت‌های شهری	۲/۵۶۹	۳/۲۸۱	۵/۸۵	۰/۷۱۱
A2	شناخت فرهنگ‌ها و ارزش‌ها	۲/۸۲۴	۳/۳۹۳	۵/۲۱۸	-۰/۴۳۱
A3	شناخت اقتصاد محلی	۱/۹۷۸	۱/۷۲۱	۳/۶۹۹	-۰/۲۵۶
A4	آشنایی با نیروی متخصص	۲/۶۱۲	۲/۵۸۸	۵/۲	-۰/۲۴

بر اساس بردار (D-R)، تنها شاخص شناخت زیرساخت‌های شهری جزء عامل علی محسوب می‌شود و سایر شاخص‌ها از جمله میزان شناخت فرهنگ‌ها و ارزش‌ها، شناخت اقتصاد محلی و آشنایی با نیروی متخصص جزء عوامل معلول محسوب می‌شوند. به عبارتی بر اساس نمودار شماره سه، شاخص شناخت زیرساخت‌های شهری جزء اثرگذارترین و شناخت فرهنگ‌ها و ارزش‌ها جزء اثرپذیرترین شاخص شناسایی شد.

تحلیل اثرگذاری و اثرپذیری شاخص‌های شفافیت

در بحث تراکم شهری نتایج حاصل از دی متل در جدول ۴، آمده و به شرح زیر است:

جدول ۴: تجزیه و تحلیل شاخص‌های شفافیت (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

نماد	متغیرها	R	D	D+R	D-R
B1	شفافیت در تصمیم‌گیری	۱/۵۳	۲/۴۷۸	۴/۰۰۷	۰/۹۴۸
B2	شفافیت در اجرای پروژه	۱/۷۴	۱/۹۵۳	۳/۶۹۳	۰/۲۱۴
B3	تشریح ابعاد و جزئیات پروژه	۱/۷۳۱	۱/۶۴۱	۳/۳۷۳	-۰/۰۹
B4	اطلاع‌رسانی به جامعه شهروندان	۱/۹۷۹	۰/۹۰۷	۲/۸۸۷	-۱/۰۷۲

بر اساس جدول فوق، نتایج بر اساس بردار D+R نشان می‌دهد که شفافیت در تصمیم‌گیری جزء مهم‌ترین شاخص شفافیت شناسایی شد. از سوی دیگر بر اساس بردار D-R نتایج نشان می‌دهد که شاخص‌هایی مانند شفافیت در تصمیم‌گیری و شفافیت در اجرای پروژه جزء عوامل علی محسوب می‌شوند. سایر شاخص‌ها مانند تشریح ابعاد و جزئیات پروژه و اطلاع‌رسانی به جامعه شهروندان عوامل معلول شناخته شدند. همچنین بر اساس نمودار شماره چهار، شاخص اطلاع‌رسانی به جامعه شهروندان و شفافیت در تصمیم‌گیری به ترتیب جزء اثرپذیرترین و اثرگذارترین شفافیت شناسایی شدند.

تحلیل اثرگذاری و اثرپذیری شاخص‌های مشارکت در تصمیم‌گیری

در مقوله مشارکت در تصمیم‌گیری نیز کلیه متغیرها با استفاده از روش دی متل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نتایج کلی آن‌ها در جدول ۵، نشان داده شده است.

جدول ۵: تجزیه و تحلیل شاخص‌های مشارکت در تصمیم‌گیری (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

نماد	متغیرها	R	D	D+R	D-R
C1	مشارکت اجتماعی	۲/۳۴۸	۳/۲۷۵	۵/۶۲۳	۱/۹۲۷
C2	شفافیت در فرآیند تصمیم‌گیری	۲/۶۸۶	۲/۶۲۵	۵/۳۱۱	-۱/۰۶۱
C3	مشارکت افراد توانمند	۲/۳۴۸	۲/۵۲۷	۴/۸۷۵	۱/۱۷۹
C4	مشارکت افراد متخصص	۲/۷۱۷	۱/۶۷۲	۴/۳۸۹	-۱/۰۴۴

نتایج حاصل از دی متل بر اساس بردار D-R نشان داد که متغیرهایی مشارکت افراد توانمند و مشارکت اجتماعی جزء عوامل علی و سایر متغیرها مانند (مشارکت افراد متخصص و شفافیت در فرآیند تصمیم‌گیری) جزء عوامل معلول محسوب می‌شوند. در همین راستا بر اساس نمودار شماره پنج، متغیر مشارکت افراد متخصص و مشارکت اجتماعی به ترتیب جزء اثرپذیری‌ترین و اثرگذارترین متغیر شناخته شدند. از سوی دیگر، بر اساس بردار D+R اهمیت‌ترین متغیر شفافیت در فرآیند تصمیم‌گیری و مشارکت اجتماعی است.

تحلیل اثرگذاری و اثرپذیری شاخص‌های تخصص و تجربه

چهارمین مقوله و بحث شاخص‌های تخصص و تجربه است. در همین راستا، مهم‌ترین نتایج این شاخص‌ها بر اساس دی متل در جدول ۶، نشان داده شده است.

جدول ۶: تجزیه و تحلیل شاخص‌های تخصص و تجربه (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

نماد	متغیرها	R	D	D+R	D-R
D1	توانایی مدیریت پروژه	۱/۱۶۴	۲/۴۲۱	۳/۵۸۵	۱/۲۵۸
D2	مهارت تحلیلی	۱/۷۸۲	۱/۷۴۸	۳/۵۳	-۱/۰۳۴
D3	تجربه کاری	۱/۴۱۳	۱/۶۴	۳/۰۵۳	۱/۲۲۷
D4	مهارت ارتباطی	۱/۹۵۱	۱/۳۸۹	۳/۳۴	-۱/۵۶۱
D5	تحصیلات و آموزش	۱/۶۱۵	۱/۷۲۶	۲/۳۴۱	-۱/۸۸۹

نتایج حاصل از روش دی متل نتایج بیانگر آن است که در بردار D+R، شاخص توانایی مدیریت پروژه جزء اهمیت‌ترین شاخص در برنامه‌ریزی شهر خلاق شناخته شد. از سوی دیگر، بردار D-R نشان می‌دهد که شاخص‌هایی مانند توانایی مدیریت پروژه، تجربه کاری جزء عوامل علی محسوب می‌شوند. ولی متغیرهایی مانند مهارت ارتباطی، تحصیلات و آموزش و مهارت تحلیلی به خاطر منفی بودن جزء عوامل معلول هستند. در همین راستا، نتایج حاصل از نمودار شماره هفت، بیانگر آن است که اثرپذیری‌ترین متغیر در بحث مشارکت نخبگان، مهارت ارتباطی است و اثرگذارترین آن متغیر توانایی مدیریت پروژه است.

تحلیل اثرگذاری و اثرپذیری شاخص‌های ارتباط با جامعه شهری

آخرین مقوله و بحث شاخص‌های ارتباط با جامعه شهری است. در همین راستا، مهم‌ترین نتایج این شاخص‌ها بر اساس دی متل در جدول ۷، نشان داده شده است.

جدول ۷: تجزیه و تحلیل شاخص‌های ارتباط با جامعه شهری (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

نماد	متغیرها	R	D	D+R	D-R
E1	تعامل با شهروندان و مدیران	۱/۸۸۴	۲/۰۳۲	۲/۹۱۷	۱/۱۴۸
E2	شناخت جامعه محلی	۱/۳۱	۱/۳۴۴	۲/۶۵۴	۱/۰۳۴
E3	ارتباط با نهادهای مرتبط	۱/۴۳۴	۱/۰۱۷	۲/۴۵۱	-۱/۴۱۷
E4	ارتباط با رسانه‌ها	۱/۳۵۳	۱/۵۸۸	۱/۹۴۱	-۱/۷۶۵

نتایج حاصل از روش دی متل نتایج بیانگر آن است که در بردار D+R، شاخص تعامل با شهروندان و مدیران جزء اهمیت‌ترین شاخص ارتباط با جامعه شهری در برنامه‌ریزی شهر خلاق شناخته شد. از سوی دیگر، بردار D-R نشان می‌دهد که شاخص‌هایی مانند تعامل با شهروندان و مدیران و شناخت جامعه محلی جزء عوامل علی محسوب می‌شوند.

ولی متغیرهایی مانند ارتباط با نهادهای مرتبط و ارتباط با رسانه‌ها جزء عوامل معلول هستند. در همین راستا، نتایج حاصل از نمودار شماره شش، بیانگر آن است که اثرپذیری‌ترین متغیر در بحث ارتباط با جامعه شهری، ارتباط با نهادهای مرتبط است و اثرگذارترین آن متغیر تعامل با شهروندان و مدیران است.

بحث و نتیجه‌گیری

مشارکت‌نخبگان در زمینه‌های مختلف شهر خلاق موجب بهبود شرایط شهروندان، افزایش رضایت آن‌ها و شفافیت در پروژه‌های شهرداری شده و نوآوری، تجربه و تخصص در اجرای پروژه‌ها را به همراه دارد. هدف از پژوهش حاضر تبیین اثرگذاری و اثرپذیری مؤلفه‌های مشارکت‌نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق در نمونه مطالعاتی شهر قم بوده است. بدین منظور ابتدا شاخص‌ها و وضعیت کلی متغیرها در شهر قم بررسی شد، سپس نقش مؤلفه‌های مشارکت‌نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق مورد بررسی قرار گرفت و اثرگذاری و اثرپذیری متغیرها از منظر کارشناسان و خبرگان بررسی شد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که ارتباط با نهادهای مرتبط، مهارت ارتباطی و مشارکت افراد متخصص در شهر قم پایین‌تر از حد متوسط است و ساکنان رضایت پایینی از مشارکت افراد خبره و علمی در پروژه‌ها دارند. این نتایج در زمینه پایین بودن شاخص‌های شهر خلاق و مشارکت با تحقیق‌فؤادیان و همکارانش (۲۰۲۱) همسو است. نتایج پژوهش حاضر همچنین با برآیند تحقیق مقدم و همکاران (۱۴۰۰) و صفی‌خانی و همکاران (۱۳۹۹) در زمینه اهمیت مشارکت در تصمیم‌گیری، تخصص و تجربه و شناخت جامعه شهری تأیید می‌شود. نخبگان با الگوسازی و تصمیم‌گیری در جهت نهادینه شدن سیاست‌های شهر خلاق، در میان مردم جامعه تأثیرگذار هستند. در پژوهش قاسمی سیانی و همکاران (۱۳۹۹)، متغیرهای شفافیت، حق نظارت، حق عدالت و حقوق شهروندان موانع مهم در برابر مشارکت شهروندان محسوب شدند. در تحقیق حاضر، زیرمعیارهای شفافیت (شفافیت در تصمیم‌گیری و اجرای پروژه) اهمیت بیشتری از دیدگاه خبرگان کسب نموده و متغیرهای تشریح ابعاد پروژه و اطلاع‌رسانی به جامعه شهروندان، اثرپذیری بیشتری نسبت به دیگر متغیرهای شفافیت دارد. یافته‌های پژوهش با نتایج لیائو و همکاران (۲۰۱۹) همسویی دارد که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل پژوهش (شناخت و ارزیابی جامعه شهری، شفافیت، مشارکت در تصمیم‌گیری، تخصص و تجربه و ارتباط با جامعه شهری) تأثیر زیادی در تبیین و پیش‌بینی دست‌یابی به شهر خلاق دارد. پژوهش حاضر برخلاف بسیاری از مطالعات قبلی، به‌صورت جامع و گسترده به موضوع پرداخته است. در پژوهش‌های فروهر (۲۰۲۰) و ژانگ و همکاران (۲۰۱۹)، ضمن بررسی متغیرهای تحقیق، به ارتباط این متغیرها، تسهیل‌سازی ارتباط در برنامه‌ریزی و یکپارچه‌سازی برنامه‌ریزی مشارکتی پرداخته شده است. همچنین به‌کارگیری مؤلفه‌های متنوع (قاسمی و همکاران، ۱۴۰۰) و استفاده از منابع متعدد و به‌روز برای جمع‌آوری شاخص‌های مدنظر و تبیین سوابق تحقیق جهت دست‌یابی به چارچوب مدون از تفاوت‌های این پژوهش است.

مشارکت‌نخبگان و افراد بااستعداد در حل مسائل شهری و ارتقای سطح فرهنگی و علمی اهمیت ویژه‌ای دارد. استفاده از این استعدادها خلاقیت و پویایی را در شهر ایجاد نموده و فضاهای عمومی و تفریحی مناسب را فراهم ساخته که نیازمند برنامه‌ریزی سازنده و هماهنگ برای ارتقای فرهنگ مشارکتی است. با توجه به عدم وجود مطالعات جامع درباره نقش مشارکت‌نخبگان در شهر قم، این پژوهش به‌عنوان یک مطالعه نوین در این حوزه انجام شد. مشارکت‌نخبگان در برنامه‌ریزی شهر خلاق یکی از ضروریات ایجاد و توسعه فضاهای خلاق است و امکان ارائه ایده‌های نوآورانه را فراهم می‌سازد. نبود یا تنزل مشارکت‌نخبگان موجب ناهماهنگی در اجرای پروژه‌های خلاق و فرهنگی، کاهش جذابیت شهری و به حاشیه رفتن مشارکت‌نخبگان خواهد شد. لذا توجه به عوامل حیاتی و تأثیرگذار در ارتقای شاخص‌های مشارکت‌نخبگان برای ایجاد شهری خلاق و سرزنده ضروری است.

نتایج نشان می‌دهد که شهر قم به لحاظ شاخص‌های برنامه‌ریزی مشارکت‌نخبگان وضعیت چندان مطلوبی ندارد. امتیاز متغیرهای اصلی تخصص و تجربه و ارتباط با جامعه شهری نسبت به دیگر متغیرهای تحقیق پایین‌تر است که

نشان‌دهنده ارتباط ضعیف با جامعه شهری، عدم توجه به نیازهای واقعی شهروندان و نواقص در سیستم مدیریت شهری است. همچنین شاخص‌های ارتباط با رسانه‌ها، مشارکت افراد متخصص و اطلاع‌رسانی به جامعه شهروندان اثرپذیری بیشتری دارند و امتیاز منفی بیشتری نسبت به سایر متغیرها کسب نموده‌اند. شهر قم در زمینه حضور و همیاری نخبگان با مشکلات فراوانی مواجه است. بررسی اثرگذاری و اثرپذیری متغیرهای مشارکت نخبگان نشان داد که شاخص‌های شناخت زیرساخت‌های شهری، شفافیت در تصمیم‌گیری، مشارکت اجتماعی، توانایی مدیریت پروژه و تعامل با شهروندان و مدیران دارای بیشترین امتیاز است. افزایش مشارکت اجتماعی، شفافیت در تصمیم‌گیری و توانایی مدیریت پروژه در شهر موجب کاهش فساد در فرآیند برنامه‌ریزی شهری، افزایش اعتماد عمومی، توجه به نیازهای واقعی مردم، بهبود کیفیت اجرای پروژه‌های شهری و کاهش مشکلات ناشی از برنامه‌ریزی ناموفق خواهد شد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که عوامل شناخت و ارزیابی جامعه شهری (۴/۳۹)، شفافیت (۴/۲۰)، مشارکت در تصمیم‌گیری (۳/۷۲)، تخصص و تجربه (۳/۵۶) و ارتباط با جامعه شهری (۲/۹۲) به ترتیب در جایگاه اول تا پنجم قرار گرفته‌اند. نخبگان با تجربه و دانش عمیق خود قادرند ایده‌های نوآورانه و خلاقانه‌ای را در زمینه‌های معماری، طراحی شهری، فناوری، فرهنگ و هنر به برنامه‌ریزان شهر ارائه دهند و بهبود قابل‌توجهی در زیرساخت‌ها، تحلیل مسائل و اتخاذ تصمیمات مناسب داشته باشند. این امر فرصت‌های مناسبی جهت افزایش اعتماد شهروندان به حضور نخبگان ایجاد نموده و تغییرات قابل‌توجهی در تصمیمات شهری به‌سوی محیط پایدار و پیشرفته فراهم می‌سازد. روش مورد استفاده در این پژوهش قادر به پیش‌بینی درصد قابل‌توجهی از نقش و اثرگذاری مشارکت نخبگان است که نشان‌دهنده تأثیر شاخص‌های مشارکتی نخبگان بر تحقق برنامه‌ریزی شهر خلاق در این شهر است.

ارائه پیشنهادها

بر اساس یافته‌های پژوهش و با توجه به نیاز شهر قم به مشارکت نخبگان، پیشنهادهای زیر برای بهبود مشارکت نخبگان ارائه می‌شود:

توسعه ظرفیت‌ها و آموزش: برگزاری دوره‌های آموزشی در خصوص شناخت فرهنگ‌ها و ارزش‌های محلی، اقتصاد محلی برای مشارکت فعال در برنامه‌ریزی شهری و برگزاری کارگاه‌های آموزشی، تشکیل گروه‌های کاری و جلسات مشورتی برای افزایش تعامل و ارتباط بین نخبگان.

گسترش ارتباطات: گسترش ارتباط با نخبگان از طریق شبکه‌های اجتماعی، گروه‌های مشارکتی و جلسات علمی، تشکیل جلسات بین نخبگان شهری با شهروندان عادی جهت بهره‌گیری از ایده‌ها و نظرات آن‌ها و گسترش ارتباط با رسانه‌ها برای بهبود مشارکت در فرآیند تصمیم‌گیری و پروژه‌های شهری.

شفافیت و اطلاع‌رسانی: ارائه اسناد و مستندات مربوط به نتایج و روند اجرای پروژه‌ها توسط نخبگان و برنامه‌ریزان شهری، برگزاری جلسات عمومی با حضور برنامه‌ریزان و خبرگان شهری جهت ارائه ابعاد و جزئیات پروژه‌ها و ارائه گزارش‌های عمومی و بازخوردهای مستمر به نخبگان و جامعه محلی برای اطلاع‌رسانی فرآیند برنامه‌ها و پروژه‌ها.

ایجاد فرصت‌های مشارکتی: فرصت‌سازی جهت برگزاری جشنواره‌های فرهنگی، اجلاس‌ها، هم‌اندیشی‌ها و مسابقات علمی که زمینه حضور فعال نخبگان در عرصه‌های مختلف شهری را فراهم آورد.

سپاسگزاری: از همه کارشناسان و خبرگان حوزه امور شهرسازی شهر قم صمیمانه تقدیر و تشکر می‌شود.

حامی مالی: بنا به اظهار نویسنده مسئول این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش: همه نویسندگان در بخش‌های نگارش و تنظیم مقاله حاضر نقش و سهم برابر دارند.

تضاد منافع: نویسندگان اعلام می‌دارند هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

پی‌نوشت

¹Dematel technique²Participation³Elite participation⁴Creative city planning⁵Qom city⁶The Dimetal technique

References

- Acemoglu, D., and Restrepo, P., 2020. The wrong kind of AI? Artificial intelligence and the future of labor demand. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 13(1), 25-35. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsz022>
- Adler, R. B., Elmhorst, J. M., and Lucas, K., 2020. Communicating at work: Principles and practices for business and the professions. McGraw-Hill Education. <https://www.mheducation.com/highered/product/Communicating-at-Work-Adler.html>
- Alavi Tabar, A., 2001. Citizens' Participation Pattern in the Administration of Cities. Volume II, *Publications of the Organization of Municipalities of the Country*, Tehran [10.22059/JURBANGEO.2023.355610.1798](https://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2023.355610.1798). (In Persian)
- Alipour, G., Kharahsdizade, M. R., Seif, A., and Ahmadizade, S. S., 2020. Designing strategic pattern of elites & talents role-playing in the knowledge-based economy realization by resistive economy approach. *Interdisciplinary Studies on Strategic Knowledge*, 4(13), 33-70. [20.1001.1.74672588.1399.4.13.2.9](https://doi.org/10.1001.1.74672588.1399.4.13.2.9) (In Persian)
- American Institutes of Certified Planners Certification, 2017. Royal Institute of Town Planners, Royal Town Planning Institute. <https://www.rtpi.org.uk/>
- Bryson, J. M., Crosby, B. C., and Bloomberg, L., 2014. Public value governance: Moving beyond traditional public administration and the new public management. *Public Administration Review*, 74(4), 445-456. <https://doi.org/10.1111/puar.12238>
- Creswell, J. W., 2017. Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (5th ed.). Sage Publications. https://spada.uns.ac.id/pluginfile.php/510378/mod_resource/content/1/creswell.pdf
- Dehkhoda, A., 1998. Dehkhoda dictionary. Tehran University Press, pp. 1-3224. <https://dehkhoda.ut.ac.ir/fa/dictionary> (In Persian)
- Delangizan, S., Dehghanshabani, Z., Khanzadi, A., and Zabihidan, M. S., 2018. Determining the indicators of creative city and rankings of Iranian metropolises based on creative city criteria: An application of modified TOPSIS method. *Urban Economics*, 3(1), 1-24. <https://doi.org/10.22108/ue.2018.107566.1036> (In Persian)
- Ebrahimzadeh, I., and Nayeri, N., 2018. Measure and assess the situation indexes creative city case study: regions 5 of Zahedan. *Geography and Development*, 16(52), 1-22. <https://doi.org/10.22111/gdij.2018.4126> (In Persian)
- Emerson, K., Nabatchi, T., and Balogh, S., 2012. An integrative framework for collaborative governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22(1), 1-29. <https://doi.org/10.1093/jopart/mur011>
- Erfan, A., 2016. Confronting collective traumas: an exploration of therapeutic planning. *Planning Theory & Practice*, 17(1), 1-28. <https://doi.org/10.1080/14649357.2015.1131482>
- Firozi, M., Sajjadian, N., and Alizadeh, H., 2015. Prioritizing the application of non-Euclidean planning theory criteria of John Friedman in urban planning of Iran. *Geographical Space*, 16(53), 1-21. <https://www.sid.ir/paper/91463/fa> (In Persian)
- Foadiyan, M., Karkehabadi, Z., and Kamyabi, S., 2021. Analysis of the position of creative city indicators in the direction of branding to achieve sustainable urban development (Damghan City). *Urban Economics*, 2(1), 127-142. [Doi: 10.30495/jupm.2021.29069.4004](https://doi.org/10.30495/jupm.2021.29069.4004) (In Persian)
- Fontela, E., and Gabus, A., 1974. The DEMATEL observed and the DEMATEL used. *Proceedings of the First International Conference on Mathematical Modelling*, Geneva, Switzerland, 8-11 September 1974. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1847241>
- Forouhar, N., and Forouhar, A., 2020. Evaluating the role of urban planners in participatory urban planning: A conceptual model of success in Iran. *Archives of Business Administration and Management*, 3, 135. <https://doi.org/10.29011/2642-3243.100135>
- Franke, B. S., 2021. The creative city concept and city development. *Scientific Papers of Silesian University of Technology Organization and Management Series*, 151, 633-641. <https://doi.org/10.29119/1641-3466.2021.151.43>

- Ghasemi Sayani, M., Ghasemi, I., and Heydari, H., 2021. Compilation of the conceptual framework of neighborhood-based participatory planning in Iranian cities; Case study: Siros, Javadieh and Haftchenar neighborhoods of Tehran. *Iranian-Islamic City Studies*, 41(11), 41-54. <https://doi.org/20.1001.1.2228639.1399.11.41.4.3> (In Persian)
- Ghorbani, F., and Shams, M., 2019. Development of tourism with emphasis on culture and art (as indicators of a creative city, the case of Hamedan). *Geography of Tourism Space*, 9(35), 17-31. <https://sid.ir/paper/380948/fa> (In Persian)
- Gido, J., and Clements, J. P., 2019. Successful project management (8th ed.). Cengage Learning.
- Graham, S., and Marvin, S., 2016. Splintering urbanism: Networked infrastructures, technological mobilities and the urban condition. *Routledge*. <https://doi.org/10.4324/9780203452202>
- Hank, T., 2009. Participation in development. In F. Fischer, G. J. Miller, & M. S. Sidney (Eds.), *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics, and Methods* (pp. 91-102). CRC Press. http://lib.ysu.am/disciplines_bk/39e551265b67a043a84bfd8f7b84c536.pdf
- Hosseini, S., Abbasi, R., and Rezaei, R., 2015. Identifying the factors affecting the participation of the elites in developing the Islamic-Iranian model of progress. *Basij Strategic Studies*, 18(67), 25-45. <https://www.sid.ir/filesserver/je/957-283826-x-1360010.pdf> (In Persian)
- Hutchinson, S. M., 2010. Community development: insights for practice in Australia. Allen & Unwin. <https://eric.ed.gov/default.aspx?q=descriptor%3A%22Community+Development%22&ff1=souAustralian+Journal+of+Adult+Learning&id=EJ648385> (pp. 1-143)
- Inglehart, R., and Welzel, C., 2018. Cultural evolution: People's motivations are changing, and reshaping the world. *Cambridge University Press*. <https://doi.org/10.1017/9781108613880>
- Innes, J. E., and Booher, D. E., 2018. Planning with complexity: An introduction to collaborative rationality for public policy. *Routledge*. <https://doi.org/10.4324/9781315147949>
- Johnson, N. F., and Post, D. G., 2017. The citizens' agenda: Communicating with political publics. *Routledge*. <https://www.thecitizensagenda.org/download>
- Kalantari, M., Rajaei, S. A., and Fotouhi Mehrabani, B., 2016. Analysis of Iran metropolises in terms of possessing indices of creative city. *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 4(4), 587-612. <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2016.62197> (In Persian)
- Kallet, R. H., 2020. How to write the methods section of a research paper. *Respiratory Care*, 65(6), 821-825. <https://doi.org/10.4187/respcare.07478>
- Khosravi, M. A., and Shahsavari Fard, S., 2017. The Iranian political elite and NOG's inefficiency. *State Studies*, 2(8), 189-229. <https://doi.org/10.22054/tssq.2017.7203> (In Persian)
- Klijn, E. H., and Koppenjan, J. F., 2015. Governance network theory: Past, present and future. *Policy & Politics*, 43(4), 551-571. <https://doi.org/10.1332/030557312X655431>
- Liao, L., Zhang, C., and Feng, J., 2019. The involvement of planners in community planning: A promising model for Chinese local governance? *China Perspectives*, 2019(4), 39-47. <https://doi.org/10.4000/chinaperspectives.9491>
- Meijer, A. J., 2019. Transparency and its discontents: Accounting experts and the challenges of public accountability. *Cambridge University Press*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199641253.013.0043>
- Meredith, J. R., Mantel, S. J., Shafer, S. M., and Sutton, M. M., 2019. Project management: A managerial approach (10th ed.). *Wiley*. https://profagaskar.wordpress.com/wp-content/uploads/2020/03/epdf.pub_project-management-a-managerial-approach.pdf
- Mitchell, R. K., Agle, B. R., and Wood, D. J., 1997. Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*, 22(4), 853-886. <https://doi.org/10.5465/amr.1997.9711022105>
- Moayedfar, S., Babaei Nodooshan, M. R., and Zarei Mahmudabadi, M., 2021. Providing an interpretive structural model of the indicators of the reliability of the creative city (Case Study: District 3 of Yazd City). *Journal of Urban Planning and Management*, 12(46), 94-110. <https://doi.org/10.30495/jupm.2021.4060> (In Persian)
- Moghadam, S., Azizabadi Farahani, F., and Salehi Amiri, S., 2021. Sociological study of factors influencing the participation of elites in cultural policy making. *Iranian Social Development Studies*, 13(2), 309-325. <https://sanad.iau.ir/en/Article/817771?FullText=FullText> (In Persian)
- Nafiatul, A., 2021. Books and discussion hybrid space for creative city. *Conference The 20th Sustainable, Environment and Architecture, Series: Earth and Environmental Science*. <https://validate.perfdribe.com>

- Nazmfar, H., Alavi, S., and Eseghi, A., 2017. Measuring the ranking of urban settlements of Ardabil Province in terms of possessing the creative city index. *Geography and Environmental Planning*, 28(2), 167-184. <https://doi.org/10.22108/gep.2017.98107.0> (In Persian)
- Nothhaft, H., and Schramm-Klein, H., 2020. The role of public relations in corporate social responsibility communication: A study of German companies. *Journal of Business Ethics*, 163(1), 75-91. <https://doi.org/10.1007/s10551-018-4049-y>
- Pinto, J. K., and Slevin, D. P., 2018. Critical success factors in project management. In *Project management handbook* (pp. 21-47). Wiley. <https://www.pmi.org/learning/library/critical-success-factors-project-life-cycle-2131>
- Poorahmad, A., Hamidi, A., Farhadi, E., and Hosseinpour, M., 2017. Evaluation of challenges and opportunities creating a creative city in free trade zones (Case Study: Aras Free Trade Zone). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 11(37), 1-18. <https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jshsp/Article/1030571> (In Persian)
- Population and Housing Census of Qom Province, 2016, *Iran Statistics Center*. <https://irandataportal.syr.edu/census/census-2016> (In Persian)
- Rahimi, S., Soheil, F., and Sadeghian, S., 2021. The relationship between social capital with organization creativity and efficiency among public library staff in Kermanshah. *Sciences and Techniques of Information Management*, 7(1), 99-120. <https://doi.org/10.22091/stim.2020.5652.1405> (In Persian)
- Ramzanpour, D., Abdolhamid, M., and Rezaeian, A., 2021. Structuring the problem of non-participation of elites during the process of public policy making in IR of Iran. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 9(36), 748-772. <https://doi.org/10.30507/jmsp.2021.275355.2209> (In Persian)
- Reed, M. S., 2008. Stakeholder participation for environmental management: A literature review. *Biological Conservation*, 141(10), 2417-2431. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2008.07.014>
- Rezabeigi Sani, R., and Aminzadeh, B., 2018. Conceptual framework of social creativity and its application in the theory of creative city. *Hoviat Shahr*, 12(34), 5-18. <https://search.trdizin.gov.tr> (In Persian)
- Rodríguez-Pose, A., 2018. The revenge of the places that don't matter (and what to do about it). *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11(1), 189-209. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsx024>
- Rostami, M., and Rezaie Eshaghvandi, S., 2021. Analyzing the creative city indices using interpretive structural modeling (ISM) (Case study: Kermanshah City). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 2(2), 82-104. https://www.srds.ir/article_134560.html?lang=en (In Persian)
- Safikhani, B., Shams, A., and Darvishi, B., 2020. The role of elites in determining destiny and political participation with emphasis on the system of the Islamic Republic of Iran. *The Islamic Revolution Approach*, 14(51), 67-92. https://www.rahyaftjournal.ir/article_118315.html?lang=en (In Persian)
- Sarafi, M., Tavakolnia, J., and Chamani Moghadam, M., 2013. The position of the planner in the urban planning process of Iran. *Quarterly Journal of Urban Studies*, 3(12), 19-32. https://urbstudies.uok.ac.ir/article_10945.html?lang=en (In Persian)
- Seng, T., 2019. The role of urban planners in relation to stakeholder involvement in planning process.
- Sharifian Thani, M., 2001. Citizen participation in urban governance and urban management. *Urban Management Quarterly*, 8. https://www.researchgate.net/publication/334670009_The_Role_of_Urban_Planners_in_Relation_to_Stakeholder_Involvement_in_Planning_Process (In Persian)
- Smørdal, O., Ebbing Wensaas, K., Lopez-Aparicio, S., Nilstad Pettersen, I., and Hoelscher, K., 2016. Key issues for enhancing citizen participation in co-constructing city futures. *Proceedings of Fourth International Workshop on Cultures of Participation in the Digital Age*. Gothenburg, Sweden. https://www.researchgate.net/publication/313344016_Key_issues_for_enhancing_citizen_participation_in_co-constructing_city_futures
- Statistical yearbook of Qom province, 2017. *Program and budget organization of Qom province*. <https://irandataportal.syr.edu/socio-economic-data/statistical-yearbook> (In Persian)
- Tahmasebizadeh, F., 2022. Analysis of facilitators and limiting participation of citizens in neighborhood planning: case study of Isfahan city. *Journal of Urban Studies on Space and Place*, 24, 95-115. <https://doi.org/10.22034/jspr.2022.702071> (In Persian)
- Talshi, M., and Efti, M., 2011. Participatory planning. *Payam Noor University Publications*, pp. 1-240. <https://www.gisoom.com/book/> (In Persian)
- Warren, M. E., 2017. What can democratic participation mean today? *Political Theory*, 45(6), 739-762. <https://doi.org/10.1177/0090591717718093>

- Yarahmadi, N., Khaliji, M. A., and Rezaei, M., 2021. Factors and components of effective environmental design in creating creative urban spaces (case study: Ahvaz). *Regional Planning*, 11(43), 96-108. <https://doi.org/10.30495/jzpm.2021.29122.3983> (In Persian)
- Yazdani, S., Dashti Rahmatabadi, M., Hosseini Abardeh, M., and Haghdoust, A., 2021. Model for maximum participation of elites for attaining scientific authority. *Iran Journal of Culture Health Promotion*, 5(1), 18-25. <http://ijhp.ir/article-1-384-en.html> (In Persian)
- Zhang, L., Hooimeijer, P., Yanliu, L., and Geertman, S., 2019. Roles and motivations of planning professionals who promote public participation in urban planning practice: Two case studies from Beijing, China. *Urban Affairs Review*, 56(4), 1237-1262. <https://doi.org/10.1177/1078087419890516>

